

INTERNET VA OMMAVIY MADANIYATNING O‘ZBEK ADABIY TILIGA TA’SIRI

Matjanov Sherali Ataxanovich

*Ajiniyoz nomidagi NDPI O‘zbek tili
kafedrasi assistent o‘qituvchisi*

Abutova Gulchexra Fayzullayevna,

*Ajiniyoz nomidagi NDPI O‘zbek tili va
adabiyoti ta’lim yo‘nalishi 3-kurs
talabasi*

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada internet va u bilan birga kirib kelgan turli xil ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi hamda shu orqali internet foydalanuvchilari o‘rtasida tez-tez keng qo‘llaniladigan yangi so‘zlar, iboralar va xalqoro terminlarning o‘zbek adabiy tiliga ta’siri haqida qisqacha fikrlar yuritilgan.*

***Kalit so‘zlar:** Internet, adabiy til, telegram, facebook, instagram, platforma, resurs, foydalanuvchi, ommaviy madaniyat, blog, media, video, emoji, giflar, vizual element.*

Ijtimoiy tarmoqlarda va bloglarda o‘zbek adabiy tili yangi janrlar va uslublar bilan boyimoqda. Bu o‘z navbatida, fikr va g‘oyalarni tez tarqatishga yordam beradi. Internet orqali o‘zbek tilida ma’lumotlar, ta’lim resurslari va adabiyotlar keng tarqalmoqda. Bu, ona tilida o‘qish va tushunishni yengillashtiradi. Umuman olganda, internet o‘zbek adabiy tilini rivojlantirishda va muhim platforma sifatida xizmat qiladi. Telegram, Facebook, Instagram kabi platformalarda tilning rivojlanishi katta ahamiyatga ega. Ushbu platformalarda shaxslar o‘z fikrlarini ifodalashda yangi so‘zlar, qisqartmalar va iboralarni ishlab chiqmoqda. Bu o‘zbek tiliga zamonaviy elementlar kirib kelishidan dalolat beradi. O‘zbek foydalanuvchilari turli tillarda muloqot qilish imkoniga ega. Bu, odatda, boshqa tillardan so‘z va iboralarni qabul qilishga olib keladi hamda tilimizni boyitadi. Va shu bilan birga yozuv uslubi ham o‘zgargan. Ijtimoiy tarmoqlardagi sharoitkommunikatsiyaning qisqa va tezkor uslubini rivojlantirgan. Emoji, giflar va boshqa vizual elementlar o‘zbek tilining yangi ko‘rinishini yaratadi. Shu kabi platformalar orqali o‘zbek adabiyotining yangiliklari, mualliflarning asarlari va ma’daniy tadbirlar haqida ma’lumotlar tarqatiladi. Bu yosh avlodni o‘zbek tiliga qiziqitiradi, shu bilan birga internetda mavjud bo‘lgan ta’lim materiallari, onlayn kurslar va darsliklar o‘zbek tilidagi bilimlarni oshirishga yordam beradi. Umuman, ushbu platformalarda til rivojlanishi, yangi madaniyatni shakllantiradi va o‘zbek tilini zamon bilan uyg‘unlashtiradi.

Ommaviy madaniyatda o‘zbek tilidagi filmlar, musiqalar va boshqa badiiy asarlar dasturiy ta’minot va platformalarda mavjud bo‘lib, tilni ommalashtirishga yordam beradi. Bu jarayonda o‘zbek adabiy tilining turli variantlari va ijodiy ifodalari

birlashib, o‘ziga xos madaniy muhitni shakllantiradi. Umuman olganda, internet va ommaviy madaniyat o‘zbek adabiy tilining global miqyosda tanilishi va qo‘llanilishiga katta ta‘sir ko‘rsatadi. Internet orqali o‘zbek adabiy tilining yangi auditoriyalari paydo bo‘ladi. Yoshlar o‘zbek madaniyatini va tilini ommaviy madaniyat orqali yangicha qabul qilishadi. Bloglar, videolar va ijtimoiy media platformalarida o‘zbek tilida yaratilgan kontent soni ortmoqda, bu esa tildagi ifodalar va uslublarning zamonaviylashuviga yordam beradi. Hozirgi kunda ommaviy madaniyat va internet adabiyotga yangi g‘oyalar va motivlarni kiritmoqda.

O‘zbek tili global kontekstdagi o‘rni kuchayib bormoqda, chunki O‘zbekiston mintaqaviy va xalqaro aloqalarni mustahkamlayotgan paytda, til ham madaniy va iqtisodiy integratsiyaning bir qismi sifatida rivojlanmoqda. O‘zbek tilida internetdagi kontentning ko‘payishi, xalqaro ta‘lim dasturlari tilning global tarzda tarqalishi ko‘mak beradi. O‘zbekistonning boy madaniy merosi, adabiyoti va san‘ati, o‘zbek tilini o‘rganish va undan foydalanish istagini oshiradi. Buning natijasida, o‘zbek tili turli xalqaro tadbirlarda, anjumanlarda va ilmiy izlanishlarda ko‘proq e‘tirof etilmoqda. Shuningdek, o‘zbek diasporasi va xorijda o‘qiyotgan talabalar tilni global kontekstga chiqarishda muhim ro‘l o‘ynamoqda. O‘zbek tilining ommalashuvi, hamkorlik va kommunikatsiya vositasi sifatida ahamiyatini oshirmoqda.

Ijtimoiy tarmoqlar va onlayn platformalarda o‘zbek tilining ishlatilishi tilning ommalashuvi va rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. Facebook, Instagram, TikTok va Twitter kabi platformalarda o‘zbek tilida kontent yaratish, o‘zbek madaniyatini, an‘analarini va dasturlarini keng auditoriyaga tarqatishda yordam beradi. Yoshlar orasida o‘zbek tilida blog yuritish, video yuklash, sahifalar ochish kabi faoliyatlar tobora ommalashmoqda. Bu jarayon lokal muhokama va fikr almashinishni rag‘batlantiradi, shuningdek, o‘zbek tilidagi axborot va ijodiy ifodalarni kengaytiradi. Natijada, ijtimoiy tarmoqlar va onlayn platformalar o‘zbek tilining zamonaviy kontekstda yanada ko‘proq qo‘llanilishini ta‘minlaydi va tilning foydali resurs sifatida qadrini oshiradi.

Internet orqali adabiy asarlar bilan shug‘ullanish osonlashdi: o‘qish, muhokama qilish va yangi g‘oyalarni yaratish imkoniyatlari ko‘paydi. Shu tariqa, o‘zbek adabiy tili internet va ommaviy madaniyat bilan uyg‘unlikda rivojlanmoqda. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali ko‘plab yangi so‘zlar va iboralar paydo bolyapti. Bu so‘zlar odatda global madaniyat, texnologiya va kunlik hayot bilan bog‘liq bo‘ladi. Masalan: “Like” (yoqtirmoq), “share” (ulg‘aytirmoq), “follow” (taqib qilmoq) kabi inglizcha so‘zlar o‘zbek tilida keng tarqalmoqda. Shuningdek internetda ko‘p uchraydigan iboralar, masalan, “fail” (noto‘g‘ri), “LOL” (kulish), “meme”

(meme) o‘zbek tiliga ham kirib kelmoqda. “Wi-Fi”, “app”, “cloud” kabi texnologik so‘zlar o‘zgarish holda o‘zbek tilida ishlatilmoqda. “Viral” (tarqalayotgan), “trending” (mashhur) kabi iboralar internetda yuqori darajada ishlatiladi. Bu jarayon tilni rivojlantirish bilan birga, ko‘plab yangi ko‘rinishlar va kontekstlarni kiritadi.

O‘zbek tili Markaziy Osiyoda, ayniqsa O‘zbekistonda, keng tarqalgan va rasmiy til hisoblanadi. Biroq, uning global kontekstdagi o‘rni ham muhimdir. O‘zbek tili qadimiy turkiy tillardan biri bo‘lib, tarixiy jihatdan ko‘plab madaniyat va xalqlar ta’sirida shakllangan. O‘zbekistonda mustaqillikdan keyin O‘zbek tili taraqqiyotga erishdi va rasmiy davlat tili sifatida yanada rivojlanmoqda.

O‘zbek adabiyoti, ayniqsa, ma’naviy merosi bilan jahon madaniyatiga sezilarli hissa qo‘shadi. O‘zbek tilida ko‘plab asarlar bitilgan, u nazm va nasrda o‘ziga xos uslubga ega. O‘zbek tilidan xalqaro tadbirlarda, maslahatlar va o‘quv dasturlarida foydalanilmoqda. O‘zbekistonda ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar va xizmatlar orqali o‘zbek tiliga bo‘lgan talab ortmoqda. O‘zbek tilini o‘rganishni xohlaydigan chet elliklar uchun turli o‘quv dasturlari mavjud, bu esa tilning xalqaro miqyosda tanilishini ta’minlaydi. Ommaviy madaniyatning rivojlanishi tilga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi.

Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, televizor, kino, musiqa va internet orqali yangi so‘zlar va iboralar paydo bo‘lmoqda. Dunyo tillari, xususan ingliz tilidan olingan terminlar, o‘zbek tiliga kirib kelmoqda. Bu, ba’zida, tilning sof holatiga ta’sir qilmay qo‘ymaydi. Ommaviy madaniyat orqali o‘zbek madaniyatiga haqiqiy faoliyatlar va qiziqarli tushunchalar kiradi, bu esa til va adabiyotda yangi ishlar yaratadi. Ommaviy madaniyat tildagi o‘zgarishlarni tezlashtiradi va yangi ifoda shakllarini yaratadi, bu esa madaniy rivojlanishning ajralmas qismi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Asqarov, M. (2019). “O‘zbek tili va internet: Mavjud holat va istiqbollar.” O‘zbekiston davlat universiteti nashri.
2. Sodiqov, N. (2020). “Ommaviy madaniyat va til: Yangi tendensiyalar.” Yosh olimlar konferensiyasi materiallari, Toshkent.
3. Xolmatov, A. (2021). “Internet kommunikatsiyalari va O‘zbek adabiy tili.” O‘zbekiston milliy universiteti.
4. Mengliboevna, B. S., & Atakhanovich, M. S. (2021). Phonetic-Lexical Community and Characteristics in Uzbek and Karakalpak Literature Text Lexemas. Pindus Journal of Culture, Literature, and ELT, 10, 6-8.
5. Norov, I., & Xaytbayev, O. (2023). TIL TA’LIMIGA ZAMONAVIY YONDASHUV. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER’S THEORY, 1(9), 65-72.

O'ZBEK TILI TADQIQI VA TA'LIM MUAMMOLARI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI

6. Norov, I. (2023). O'QITISHNING ZAMONAVIY USULLARDA YONDASHUV. Нововведения Современного Научного Развития в Эпоху Глобализации: Проблемы и Решения, 1(6), 39-43.
7. Sherali, M. (2023). Qoraqalpoq xalq maqollarining ba'zi aksiologik xususiyatlari. Barqaror Taraqqiyot va Rivojlanish Tamoyillari, 1(1), 73-76.
8. Norov, I., Yo'ldoshev, J., & Yo'ldoshev, S. (2023). ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA DARS TASHKIL QILISH. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 1(4), 40-47.
9. Matjanov, Sh., & Abdulla, I. (2022). O 'zbek tilida qo 'llaniladigan ayrim maqollarning genetik, leksik-semantik xususiyatlari. Развитие лингвистики и литературоведения и образовательных технологий в эпоху глобализации, 1(1), 82-83.
10. Matjanov, Sh., & Kurbanbaev, O. (2022). So 'z ichida so 'z... Развитие лингвистики и литературоведения и образовательных технологий в эпоху глобализации, 1(1), 100-101.
11. Matjanov, S. (2022). LIRIKADA TABIAT TASVIRI. ZAMONAVIY TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLARI, 1, 19-20.